

NIEUWE GEGEVENS OVER HET KLOOSTER THESINGE

Jos.M.M. Hermans

Voor mr. W.R.H. Koops,
scheidend bibliothecaris van de
Universiteitsbibliotheek Groningen.

76

01.131-the5

Een kleine twintig jaar geleden verscheen het proefschrift van C. Damen, gewijd aan de Benedictijnenkloosters in het Groninger land¹. Dit was de eerste studie waarin voor alle Groningse kloosters van deze orde werd uitgezocht wat er nog bewaard was. Het resultaat was een vrij betrouwbare uitwendige geschiedenis (met bijvoorbeeld lijsten van abten en kloosterlingen) en een poging tekenen van cultureel en geestelijk leven nader te verklaren. Dat maakt het boek tot een fundamenteel werk. Maar zoals zo vaak bij pioniers: helaas zijn allerhande gegevens de geleerde en vasthoudende onderzoeker ontgaan. Voor het grootste deel is hem dat niet te verwijten: veel materiaal was in zijn dagen niet of niet voldoende ontsloten en bepaalde nieuwe onderzoeksmethoden waren nog niet ontwikkeld. In deze bijdrage zullen enkele belangrijke eerder niet bekende gegevens worden aangedragen over het klooster Thesinge, waarvan de kerk tot het bezit van de Stichting Oude Groninger Kerken behoort. Deze nieuwe gegevens komen voort uit een onderzoek naar boekenbezit en boekproductie in Groninger kloosters².

Weinig bekend

Van het klooster Thesinge is maar vrij weinig bronnenmateriaal bewaard gebleven. De gebrekkige overlevering stelt de onderzoeker voor problemen. Het betekent dat soms op elementaire kwesties, zoals de vraag naar de patroonheilige van het

1a. Zegel van het klooster Thesinge, voorstellende de H. Felicitas (middenonder) omringd door haar zeven zonen. Het zegel hangt aan een oorkonde uit 1472. Gemeentearchief Groningen, Archief Klerken- en Fraterhuis, inv.nr. 50 (reg.nr. 168).

1b. Natekening van het Thesinger kloosterzegel uit 1472. Genomen uit: P.J. Blok e.a., Oorkondenboek van Groningen en Drente, dl. II (Groningen, 1899) plaat XI.1.

klooster, geen antwoord is. Het klooster Thesinge wordt in de Middeleeuwen meestal 'Germania' of 'Germera-klooster' genoemd³, maar van een bijzondere verering van de heilige Germanus, van Germania of Germera blijkt niets. Ook de oorkonden en zegels van het klooster geven op het eerste gezicht geen uitsluitsel. Aan een oorkonde uit 1472 (maar ook aan latere stukken) hangt nog het originele kloosterzegel waarop als centrale figuur in een nis een vrouwelijke figuur met in de rechterhand een palmtak staat afgebeeld (zie afb. 1)⁴. Wie dit moet voorstellen was tot dusver onbekend. Men zou kunnen denken aan 'Germania' of 'Germera', ware het niet dat heiligen met die naam

niet bekend zijn. Het randschrift noemt geen patroonheilige voor het klooster: SIGILLUM CONVENTUS [THE]SSINGHA CLAUSTRO (dit is: zegel van het convent van Thesingeklooster)⁵.

Nog gecompliceerder wordt het wanneer we ons afvragen hoe het stond met het geestelijke en culturele leven in het klooster. Over deze aspecten van de benedictijnen in de streek is niet veel bekend. Bij Damen vinden we redelijk wat gegevens over een ander Gronings klooster, het — inderdaad — zeer belangrijke klooster Selwerd, al zijn ook daarover in recente tijd nieuwe inzichten naar voren gebracht⁶. Over Thesinge kan hij evenwel nagenoeg niets melden. Er is

1 C. Damen, *Geschiedenis van de benediktijnenkloosters in de provincie Groningen* (Assen, 1972).

2 Dit onderzoek wordt voor een groot deel verricht in de Vakgroep Mediaevistiek aan de Rijksuniversiteit te Groningen. Voor publikaties zie onder andere hierna.

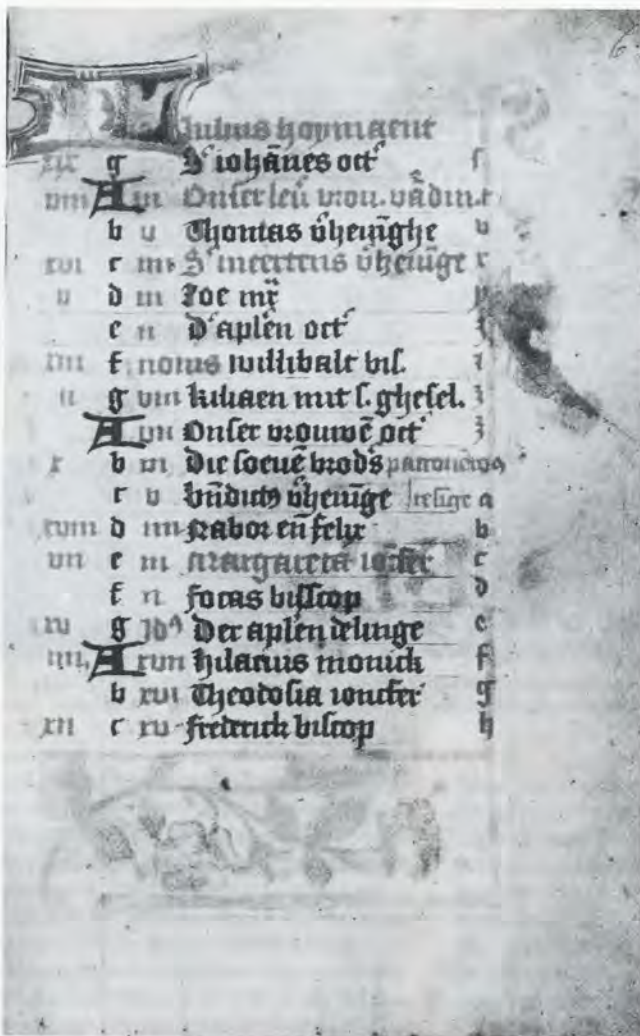
3 Wanneer geen verdere verwijzingen gegeven worden, zijn de gegevens eenvoudig terug te vinden in genoemde studie van Damen dan wel in de zojuist verschenen publikatie van C. Tromp (red.), *Groninger kloosters*. Groninger Historische Reeks V / Publikaties van het Rijksarchief in Groningen VI (Assen, 1989) 17-19.

4 Naar aanleiding van het opduiken van het handschrift heeft ook drs. O.D.J. Roemeling te Hardegarijp zich gebogen over het patrocinium van Thesinge. Hij heeft onder andere de zegels nagetrokken. De vondst en interpretatie van de hier bedoelde oorkonde (d.d. 26-11-1472; Gemeentearchief Groningen (ten vervolge GAGr), Archief Klerken- en Fraterhuis inv.nr. 50 (reg.nr. 168)) is geheel zijn verdienste. Dit zegel wordt niet genoemd in het bekende naslagwerk van A. Pathuis, *Groninger gedenkwaaardigheden* (Assen/Amsterdam, 1977).

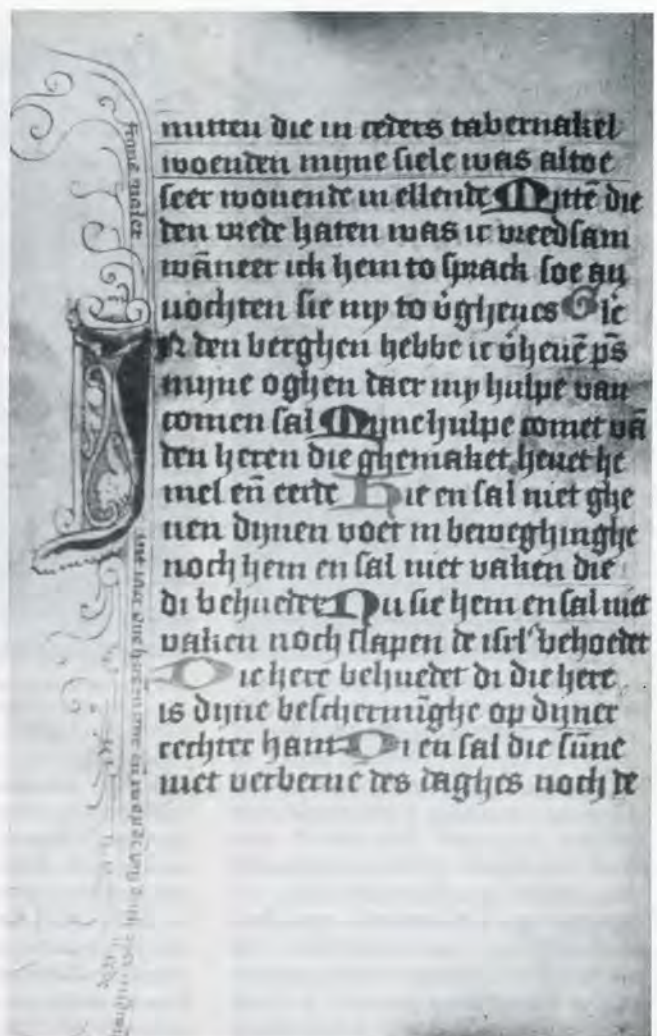
5 Andere stukken zijn bijvoorbeeld uit 1507 (GAGr, Archief Groninger Parochiekerken, inv.nr. 125, reg.nr. 553) en 1516 (*ibidem* inv.nr. 362, reg.nr. 637). Getuige het zegel aan een in 1560 uitgevaardigde oorkonde was toen een nieuw zegelstempel in gebruik genomen, maar de voordien bekende beeltenis was gehandhaafd. Ook deze verwijzingen dank ik aan de heer Roemeling.

6 Zie bijvoorbeeld R.I.A. Nip, 'De bewoners van het Groninger Benedictijnenklooster Selwerd', *Driemaandelijks Bladen*, XLI (1989) 33-58 en R.I.A. Nip, 'Neergang en bloei. De benedictijnenkloosters in Groningen en de hervormingsbeweging in de late middeleeuwen' in: *Groningse Volksalmanak* (1989) 7-34, waar ook oudere literatuur staat opgesomd. Over Selwerd als centrum van boekcultuur zie hierna.

2. Getijdenboek uit Thesinge (1515) met deel van de heiligenkalender. Middenin de aantekening (in rood) bij de datum 10 juli, feest van 'die soeven broeders': 'patronen to tesinge'. Universiteitsbibliotheek Groningen, Hs.Add.274, fol. 6^r.

3. De van boven naar beneden te lezen aantekening van Frans Maler uit 1515, waaruit de datering en de maker van de decoratie van het getijdenboek blijkt. Universiteitsbibliotheek Groningen, Hs.Add.274, fol. 29^v.

uit dit klooster een vrij klein stukje perkament bewaard gebleven, waarop enkele historische aantekeningen, gedateerd 1541, staan, maar daarbij blijft het wel⁷. Kennelijk bestond er enige belangstelling voor de geschiedenis van de eigen gemeenschap.

Handschriften

Door gericht onderzoek, maar ook door toeval is in de laatste vijf jaar heel wat nieuwe kennis beschikbaar gekomen⁸. Niet alleen zijn er meer handschriften getraceerd met een zekere herkomst uit Thesinge, maar bovendien kan een gedeelte van het reeds bekende materiaal nu beter worden begrepen. Bovendien kan

thans min of meer worden omschreven wat de kenmerken van schrift en versiering zijn voor het schrijfatelier van het klooster, zodat ook niet-gesigneerde handschriften aan het bestand kunnen worden toegevoegd waardoor opeens een geweldige groei van de hoeveelheid informatie over het geestelijk leven ontstaat.

We beginnen met twee gebeden- en getijdenboeken in het Middelnederlands waarin met zoveel woorden wordt gemeld dat ze in Thesinge zijn geschreven en verlicht. Het eerste boek, dat tegenwoordig in Gent wordt bewaard, werd voltooid door zuster Stine Dutmers op 29 november 1527⁹. Deze non woonde in ieder geval nog in 1556 in het klooster en zal

familie zijn geweest van pater Johannes Dutmars, die in 1533 uit Thesinge naar Rottum kwam om de taak van abt op zich te nemen¹⁰. Misschien was ze zijn zuster. Stine schreef het boek voor een andere non, van wie in de aantekening helaas niet veel meer dan haar voornaam 'Clare' leesbaar is¹¹.

Het andere handschrift is ongeveer even groot en berust thans in Kopenhagen¹². In dit boek staat de naam van de schrijver niet vermeld maar wel de datum van voltooiing: 3 december 1529¹³. Na deze gegevens staan nog twee letters, 's.d.' (afb.5). Zou dat niet Stine Dutmers kunnen zijn? En hierop voortbouwend: zou het fragment uit 1541 waar óók 's.d.' na

7 Rijksarchief Groningen, Archieven kloosters inv.nr. 17. Uitgegeven resp. besproken door T.P. Treslong, 'Fragment eener kronijk' in: *Groninger Volksalmanak* (1843) 179-188; W.J. Formsa, 'Een fragment van een kroniekie van het klooster Thesinge' in: *Groningse Volksalmanak* (1954) 153 en *Damen, Benediktijnenkloosters*, 14-15. Bovendien afgebeeld in Jos.M.M. Hermans, *Middeleeuwse handschriften uit Groningse kloosters* (Groningen, 1988), 74 (nr. 32) en afb. 62.

8 Over het kloosterbezit in de provincie verscheen Hermans, *Middeleeuwse handschriften* (zie vorige noot). In dit boek worden uitsluitend de (vrijwel) zeker gelocaliseerde handschriften besproken. Wanneer we de diverse Benedictijnenkloosters langslopen is een veelheid aan aanvullende toeschrijvingen te melden (waarover elders uitgebreider is, c.q. zal worden gepubliceerd, in het bijzonder Jos.M.M. Hermans, 'Glimpses from the North: Selwerd and Thesinge, two important workshops in Groningen (ca 1470 - 1530)' in: *Medieval Manuscript Illumination in the Northern Netherlands* (te verschijnen in 1990)). Voor het boekenbezit zie ook: Jos.M.M. Hermans, *Boeken in Stad en Lande voor 1600* (te verschijnen bij Egbert Forsten Publishing/Wolters-Noordhoff te Groningen (einde 1990)).

9 Thans Universiteitsbibliotheek Gent, Hs. 2636, besproken en afgebeeld in Hermans, *Middeleeuwse handschriften*, 72, nr. 28, plaat 6, afb. 31 en 58.

10 *Damen, Benediktijnenkloosters*, 123-124.

11 Voor details van de beschrijvingen zie: Hermans, *Middeleeuwse handschriften*.

12 Kopenhagen, Det Kongelige Bibliotek, Ms. Thott, in octavo 131. Beschreven en afgebeeld in: Hermans, *Middeleeuwse handschriften*, 73, nr. 29, plaat 7 en 8, afb. 25, 59 en 60.

13 Er is met de datering geknoeid: er staat 'dusent vierhundert ende neghen ende twyntich' over 'vijfhundert'; dit laatste is juist.

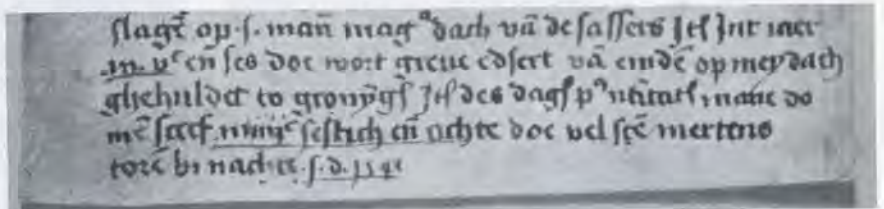
4. Voorbeeld van de rijke decoratie van het Thesinger getijdenboek uit 1515. U.B. Groningen, Hs.Add.274, fol. 144'.

het jaartal geschreven staat, niet eveneens van deze schrijvende non kunnen stammen? Het schrift vertoont voldoende gelijkenis om dat aannemelijk te maken (afb.6). Wanneer we de decoratie van deze handschriften goed bekijken en beschrijven¹⁴, kunnen we ook andere codices in verband brengen met dit 'scriptorium'. Of betrof het wellicht maar één schrijvende zuster? Hoe dan ook, op dit moment zijn er op deze manier nog minstens zes andere boeken aan Thesinge toe te schrijven, voor het grootste deel gebeden- en getijdenboeken in het Middelnederlands, en – voor zover tot nu toe bekend – te dateren in de ontstaansperiode van de handschriften in Gent en Kopenhagen, dus in de jaren twintig van de zestiende eeuw.

Bij het voltooiën van het boek *Middel-eeuwse handschriften uit Groningse kloosters* in 1988 was niet helemaal duidelijk wat voor contacten Thesinge had met het andere belangrijke boekproducerende benedictijnenklooster in de regio, Selwerd. Dáár kon ik een reeks handschriften localiseren die globaal tussen 1470 en 1510 konden worden gedateerd. In Selwerd werd nog in 1507 een fraai gecalligrafeerd cartularium geproduceerd, maar in 1518 liet de abt de tekst die hij geschreven had, drukken – kennelijk heeft in de tussenliggende tien jaar een omslag plaats gevonden¹⁵.

lieuen soene Almen. Dit boeck is
ghescreuen to tefinge cloester in dat
iaer ons heren duisent vijohun-
dert en neghen en twintich op
sunte barbaren Auent. s. d.

5. Colofon van een gebeden- en getijdenboek, geschreven in 1529 te Thesinge door een tot voor kort onbekende. Van de initialen s.d. weten we nu dat deze staan voor Stine Dutmers. Det Kongelige Bibliotek, Kopenhagen, Thott.Ms.octavo 131, fol. 232'.

6. Fragment van een kroniekje uit het klooster Thesinge met een laatste notitie uit 1541, eveneens voorzien van de 'mysterieuze' initialen s.d. Rijksarchief Groningen, Kloosterarchieven, inv. nr. 17.

Ook in vormentaal zijn er verwantschappen tussen Selwerd en Thesinge, maar wanneer en hoe precies bleef onduidelijk. Kortom: er was een periode van bloei en neergang in Selwerd (ca 1470-1510), gevolgd door een ogenschijnlijk plotseling opkomende activiteit in Thesinge (ca 1525 en later). Een en ander sloot evenwel niet mooi aan – er bleef tussen beide een 'gat'.

Nieuwe ontdekkingen

Heel onlangs vond prof. James Marrow uit Berkeley (Californië) bij de voorbezichtiging van een veiling bij Sotheby's in Londen een handschrift dat qua decoratie in Thesinge moest thuishoren¹⁶. Marrow is een van de grote specialisten op het gebied van de Noordnederlandse miniaturkunst. Bovendien was hij een van de belangrijkste mensen achter de recente tentoonstelling *Middeleeuwse miniaturen uit de Noordelijke Nederlanden*, gehouden in het Catharijneconvent te Utrecht¹⁷. Hij herkende op grond van de publikatie uit 1988 de versiering en besloot het handschrift aan te kopen. Te zamen met zijn echtgenote Emily Rose schonk hij het boek vervolgens, als blijk van waardering voor het codicologisch onderzoek verricht binnen de vakgroep Mediaevistiek aan de Rijksuniversiteit Groningen, aan de bibliotheek van deze instelling¹⁸.

Nadere bestudering leerde hoe belangrijk deze vondst wel was. Vóór in dit getijdenboek is een kalender opgenomen voor het bisdom Utrecht. Dat is voor deze streek niet heel bijzonder: de stad Groningen behoorde tot dat diocees; de Ommelanden (en dus ook Thesinge) zijn evenwel Munsters. Opmerkelijk is dat bij de datum van 10 juli, bij het feest van 'die soeven broeders' (de zeven broeders) genoteerd staat 'patronen to tefinge' (zie afb. 2). Daarmee is in één klap het patrocini-um van het klooster duidelijk. Dank zij O.D.J. Roemeling, die desgevraagd zijn oordeel gaf, kunnen nu details op het zegel van het klooster worden begrepen (vgl. afb. 1): er zijn zeven hoofdjes te zien op de achtergrond, kennelijk deze zeven broeders! Wie waren deze 'zeven broeders' dan wel, en wie was de dame met de palmtak? Het gaat hier om de zeven zonen van Felicitas, die volgens de overlevering tijdens het keizerschap van Antoninus Pius (138-161) voor het geloof zijn gestorven¹⁹. Felicitas, een Romeinse dame van goede komaf, had na het overlijden van haar echtgenoot haar zonen opgevoed in het ware geloof en vulde haar dagen met het verrichten van goede werken. De bijgelovige, heidense keizer liet moeder en zonen voor zich komen. De zonen (Januarius, Felix, Philippus, Sylvanus, Alexander, Vitalis en Martialis) werden, in hun geloof gesterkt door uit-

14 De handschriften zijn voor een deel ook in kleur afgebeeld in: Hermans, *Middeleeuwse handschriften*, per handschrift geciteerd hiervoor, de decoratie beschreven in hoofdstuk 5, 37-54.

15 Nadere gegevens vooreerst in Hermans, 'Glimpses' (zie noot 8).

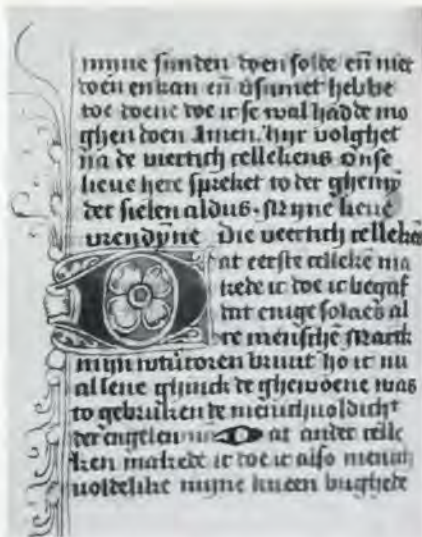
16 *Veiling Western Manuscripts and Miniatures, Sale 20th June 1989*, lot 72. De catalogus noemt de decoratie 'like Ghent/Bruges scatter borders' (catalogus, p. 128).

17 Aanleiding voor de tentoonstelling is het (binnenkort) verschijnen van J.H. Marrow, *Descriptive and Analytical Catalogue of Dutch Illustrated Manuscripts* (Doornspijk, 1990).

18 Het wordt thans bewaard in de Universiteitsbibliotheek, onder Ms. Addendum 274.

19 Ik verwijs hier voor het gemak naar *Les petits Bollandistes, Vies des saints* (z.pl. en z.j.) VIII, 227-229; voor de latijnse teksten zie *Acta Sanctorum* op 10 juli. Vgl. verder *Bibliotheca Hagiographica Latina antiquae et mediae aetatis* [16 = BHL17] (Brussel, 1898-1899) I, 429-430, en BHL, *Novum supplementum* (Brussel, 1986) 325-326. Voor literatuur en iconografie zie: Engelbert Kirschbaum, *Lexikon der christlichen Ikonographie* (8 dln; Rom-Freiburg-Basel-Wien, 1968-1976) VI, 222-223.

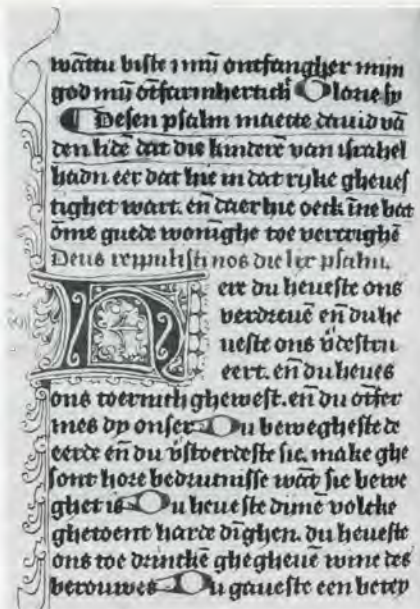

7a. Voorbeeld van typische penwerkversiering uit Thesinge: dichtbij de initiaal een parel waaraan uitlopers vastzitten en verder wratachtige parels met uitlopers. Handschrift uit 1529. Det Kong. Bibl. Kopenhagen, Thott. Ms. octavo 131, fol. 78^v.

spraken van hun moeder, uiteindelijk na elkaar op wrede wijze ter dood gebracht. Vier maanden later werd ook Felicitas gedood. De zeven zijn zeer bekend door de grote Kerkvaders: Augustinus en Gregorius de Grote vermelden de geschiedenis²⁰. De Zeven Broeders worden in de Romeinse Heiligenkalender, zoals we al zagen, herdacht op 10 juli, Felicitas op 23 november. Wanneer we weten dat in de Middeleeuwen een martelaar meestal met een palmtak wordt afgebeeld is identificatie van het zegel geen groot probleem meer: we zien Felicitas en haar zeven zonen.

Daarmee is het evenwel nog niet afgelopen. De decoratie van het boekje sluit enerzijds prachtig aan bij een paar handschriften die in de late periode van Selwerd (dus ca 1500-1510) thuishoren, maar vertoont anderzijds ook al de typische kenmerken van Thesinge: het moet derhalve een overgangsvorm betreffen (afb. 4)²¹. Groot was de vreugde toen in het handschrift, op folio 29^v, in de penwerk-randversiering naam en datum van de decorator bleken te staan. 'Frans maler' noteerde dat het boek in 1515 werd voltooid (zie afb. 3). Wie was deze Frans? We kennen hem niet uit archiefstukken van een van beide kloosters, maar mogelijk is hij te identificeren met een schilder in de stad Groningen in het begin van de jaren veertig. Bij de inventarisatie van alle schilders in de Groningse stadsrekeningen vond W.K. van der Veen voor de jaren 1541-1543 elf vermeldingen van een 'Frans Maler'²². Deze verwierf in 1541 het burgerrecht van

7b. Verwant penwerk, mogelijk uit de laatste fase van penwerkdecoratie uit Selwerd (omstreeks 1510). U.B. Groningen, Hs. 221, fol. 81^v.

Groningen en schilderde nadien enkele malen in opdracht van de stad. Het betreft geen handschriften maar veel-er diverse soorten geschilderd en hij vergulde onderdelen van de verschillende stadspoorten. Hij moet, zoals vaker in die tijd, een handwerksman zijn geweest op wie in velerlei opzicht een beroep kon worden gedaan: hij hoefde zijn burgerrecht (ter waarde van 4 Philippusgulden) niet te betalen, maar kon het door schilderwerk of het snijden van muntstempels verdienen²³.

Wanneer de identificatie — ondanks de 25 jaar tijdsverschil — juist zou zijn, komt er evenwel een probleem bij. We hebben dan te maken met een niet-kloosterling die in 1515 voor de decoratie van Thesinge verantwoordelijk was. Sinds het einde van de jaren twintig is in dat klooster met zekerheid Stine Dutmers werkzaam, maar tien jaar vroeger weten we niets met zekerheid, niet in Thesinge, maar evenmin in Selwerd waarover we toch redelijk zijn geïnformeerd. Hoe dan ook, dit handschrift biedt houvast voor de overgang tussen de late Selwerdproductie en de vroege activiteiten in Thesinge (in de jaren twintig). Kennelijk heeft inderdaad in het tweede decennium van de zestiende eeuw een overgang van schrijfactiviteiten van het ene naar het andere klooster plaats gevonden (verg. afb. 7a en 7b). Zo leverde dit handschrift het bewijs voor een theorie over culturele contacten in het Groninger land rond 1500 en voor geestelijke bloei in een klooster waarvan tot dusver nagenoeg niets bekend

was. Een nadere analyse van de teksten moet nog worden aangevat.

Besluit

In dit artikel kon evenwel al een en ander worden duidelijk gemaakt. Zo lijkt het meer dan waarschijnlijk dat de tot nu toe anonieme schrijver 's.d.' gelijkgesteld kan worden met zuster Stine Dutmers (actief in Thesinge van 1527-1541; ze leeft nog in 1556). Bovendien is er een decorator met naam en toenaam bekend uit 1515, Frans Maler, die zeker iets met het klooster Thesinge te maken heeft gehad, wellicht daar werkzaam was. Het staat nu ook vast dat in Groningen twee tamelijk belangrijke schrijfateliers met een eigen, typische boekdecoratie hebben gefunctioneerd, te weten Selwerd (ca 1470 tot ca 1510) en Thesinge (daarbij aansluitend tot ca 1540), waarbij laatstgenoemd convent voortbouwt op ervaringen en decoratievormen van eerstgenoemd klooster. Tot slot is nu ook het patrocinium van het klooster Thesinge bekend, te weten de 'zeven broeders', gevierd op 10 juli. Dit gegeven maakt het ook mogelijk het kloosterzegel geheel te begrijpen.

Naschrift

De letters s.d. in handschriften uit Thesinge betekenen waarschijnlijk dat deze geschreven zijn door Stine Dutmers. Dat vergt nader onderzoek, want er zijn meer codices dan de hier genoemde waarin s.d. staat. Zo bleek bij nader onderzoek dat ook in het boek dat Frans Maler in 1515 verlichtte al tweemaal de letters s.d. voorkomen (fol. 51^v en 214^v).

Over de schrijver

Dr. Jos.M.M. Hermans, De Sitterstraat 33, 9721 EV Groningen, studeerde geschiedenis aan de Katholieke Universiteit Nijmegen en specialiseerde zich in middeleeuwse geschiedenis en handschriftenkunde. Sinds 1975 is hij verbonden aan de Interfacultaire Werkgroep — sinds 1979 vakgroep — Mediaevistiek van de Rijksuniversiteit Groningen, waar hij werkzaam is als universitair docent voor de Westerse Handschriftenkunde en Paleografie.

Verantwoording illustraties

- 1a: John Stoel, Haren.
1b, 2, 6: Rijksarchief Groningen.
3, 4: James H. Marrow, Berkeley.
5, 7a: Det Kongelige Bibliotek, Kopenhagen.
7b: Universiteitsbibliotheek Groningen.

Dit artikel verschijnt mede dank zij steun van de Gemeente Ten Boer.

20 Gregorius de Grote preekte zijn derde homilie over de Evangelieën in de aan de nagedachtenis van Felicitas gewijde kerk te Rome, gelegen aan de Via Salaria (vgl. *Petits Bollandistes*, 229). Augustinus spreekt over deze martelaren in preek 110.

21 Zie voor nadere details: Hermans, 'Glimpses'.

22 GAGr, Stadsrekening 1540/1541, zonder foliëring, verlening burgerrecht; Stadsrekening 1541/1542, bouwmeester rekening, maart (zonder dag), 16 juli, 19 september, 3 oktober, 19 en 29 november 1542; Stadsrekening 1542/1543, 21 maart, 1 en 26 juni, 29 augustus 1543.

23 'Frans Maler is de borgerschap van den rade toegestaan voer IIII philippus. gulden]. welker he nicht an gelde wtgheven dan der stadt ofte myt maelen ofte myt muntysers to snyen aff verdienen sal den 1 augusti. Hyrumme nicht ontfangen]' (GAGr, Stadsrekening 1540/1541).